

Словник термінів проекту «Тобі слід знати про туберкульоз: активне виявлення випадків туберкульозу серед осіб, які опинились у складних життєвих обставинах»

Що таке туберкульоз?

Мікобактерія туберкульозу (МБТ) — *Mycobacterium tuberculosis*. Мікобактерія, також відома як паличка Коха, за ім'ям відкривача. Головний шлях передачі — аерогенний, тобто, через повітря.

Туберкульоз (ТБ) — інфекційне захворювання. Його викликає мікобактерія туберкульозу (МБТ). Зазвичай, туберкульоз вражає легені (ТБ легень), але також може уразити й інші органи, наприклад, лімфатичні вузли, кістки, суглоби та нирки (позалегеновий ТБ).

Основні симптоми захворювання:

- ◇ кашель понад 2 тижні;
- ◇ підвищена температура тіла понад 7 днів;
- ◇ утруднене дихання;
- ◇ біль у грудях;
- ◇ поганий апетит, постійна слабкість;
- ◇ безпричинна втрата ваги;
- ◇ підвищена пітливість, особливо вночі;
- ◇ кровохаркання (наявність крові у мокротинні, що виділяється при кашлі).

Латентна туберкульозна інфекція (ЛТІ) визначається як стан постійної імунної відповіді на стимуляцію антигенами *Mycobacterium tuberculosis*, без ознак клінічного прояву активного туберкульозу. Наявність латентного туберкульозу свідчить про те, що людина була заражена бактеріями туберкульозу (ТБ), але не має симптомів туберкульозу і не здатна заразити інших.

Мультирезистентний туберкульоз (МР ТБ) — форма туберкульозу, резистентна до щонайменше двох найбільш ефективних протитуберкульозних препаратів — ізоніазиду та рифампіцину. Це означає, що ці антибіотики не будуть ефективно діяти та вбивати бактерію.

Групи ризику за проектом

Контактна особа — особа, яка перебуває та/або перебувала у контакті з людиною чи твариною, хворою на заразну форму туберкульозу, і внаслідок цього має ризик зараження туберкульозом.

Особи, які перебувають у складних життєвих обставинах (СЖО) — особи, що мають соціальні, економічні, звичаєві, комунікаційні, вікові, медичні, родинні та інші проблеми та виклики та які не в змозі подолати самотійно, що спричиняє соціальну дезадаптацію цієї особи, випадання її зі звичних соціальних систем.

Внутрішньо переміщені особи (ВПО) — люди, які залишили свої домівки, рятуючись від небезпеки, але не перетнули міжнародний кордон, а залишились на території рідної країни. ВПО перебувають під законним захистом свого уряду. Вони зберігають усі права та захист згідно з міжнародним законодавством з прав людини.

Профілактика та діагностика

Вакцина для профілактики туберкульозу — БЦЖ (Бацила Кальметта-Герена) — жива вакцина, призначена для захисту немовлят і дітей молодшого віку проти найбільш важких форм ТБ, таких як туберкульозний менінгіт і міліарний (поширений, генералізований) туберкульоз. БЦЖ застосовують у багатьох країнах з високою поширеністю ТБ для захисту дітей від цих форм туберкульозу.

Туберкулінова проба, туберкулінодіагностика, проба Манту, реакція Манту — імунологічний діагностичний тест, внутрішньошкірне введення туберкуліну, що дозволяє виявити специфічну імунну

відповідь організму. Туберкулін за своїм складом є поєднанням, яке не містить живих або убитих мікобактерій туберкульозу, а тільки продукти їх життєдіяльності, елементи мікробної клітини і частину середовища, на якому росли мікобактерії туберкульозу, тобто проба Манту не має ніякого відношення до вакцинації.

Квантифероновий тест (КФТ) — діагностика латентної форми туберкульозу (ТБ). Латентна туберкульозна інфекція (LTBI) визначається як стан постійної імунної відповіді на стимуляцію антигеном *Mycobacterium tuberculosis* без ознак клінічно-вираженого активного туберкульозу. КФТ дозволяє виявити як активну, так і латентну стадії захворювання.

Генно-молекулярна діагностика туберкульозу — виявлення ДНК мікобактерій туберкульозу в діагностичному матеріалі, визначення специфічних мутацій, пов'язаних зі стійкістю до певних протитуберкульозних, антибактеріальних препаратів і визначення специфічних генів. Основою молекулярно-генетичних методів діагностики туберкульозу є полімеразна ланцюгова реакція (ПЛР), що набула значного поширення для виявлення різних інфекційних агентів, у тому числі мікобактерій. Ці тести дозволяють встановити дуже невелику кількість мікроорганізмів, швидко виявляти стійкі форми туберкульозу та швидше призначити правильне лікування цієї хвороби.

Комп'ютерна томографія (КТ діагностика) — метод рентгенівського сканування, при якому пучок рентгенівського променя пошарово та поступово проходить крізь тонкий шар тканин людського тіла в різних напрямках. Мультиспіральна комп'ютерна томографія є найбільш точним та ефективним методом виявлення туберкульозу на стадіях відсутності змін на оглядових рентгенограмах і чітким критерієм оцінки ефективності проведення лікування.

Інфекційний контроль — система організаційних, протиепідемічних і профілактичних заходів, встановлена центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я у стандарті інфекційного контролю за туберкульозом, спрямована на запобігання виникненню туберкульозу та зниження ймовірності інфікування мікобактеріями туберкульозу осіб у лікувально-профілактичних закладах, місцях довгострокового перебування людей та проживання хворих на туберкульоз.

2

Деякі протитуберкульозні препарати:

- ◇ Ізоніазид (H)
- ◇ Рифампіцин (R)
- ◇ Етамбутол (E)
- ◇ Піразинамід (Z)
- ◇ Бедаквілін (Bdq)
- ◇ Деламанід (Dim)

Проект здійснюється МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я» за фінансової підтримки МБФ «Альянс громадського здоров'я» в рамках реалізації програми «**Прискорення прогресу у зменшенні тягаря туберкульозу та ВІЛ-інфекції в Україні**», яка реалізується за підтримки Глобального фонду для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією.

МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я» — LHSI

Київ

бульвар Лесі Українки, 34 (7 поверх, офіс 70)

Телефони: (+38 044) 290-29-10, 290-29-19

E-mail: office@lhsi.org.ua

Сайт: <http://www.lhsi.org.ua/>